

Europos
Komisija

2019 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis

Lietuva

Kaip susisiekti su ES

Europe Direct tarnyba atsakys į jūsų klausimus apie Europos Sąjungą.

Su šia tarnyba galite susisiekti:

- nemokamu numeriu: 00 800 6 7 8 9 10 11 (kai kurie operatoriai už šiuos skambučius gali imti mokesį),
 - šiuo standartiniu numeriu: +32 22999696 arba
- elektroniniu paštu svetainėje https://europa.eu/european-union/contact_ltn

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2019

© Europos Sąjunga, 2019

Pakartotinai naudoti leidžiama nurodžius šaltinį. Pakartotinio Europos Komisijos dokumentų naudojimo politika reglamentuojama Sprendimu 2011/833/ES (OL L 330, 2011 12 14, p. 39).

Naudoti ar atgaminti nuotraukas ir kitą medžiagą, kurios autorių teisės nepriklauso Europos Sąjungai, galima tik gavus teisių turėtojų leidimą.

PRINT	ISBN 978-92-76-09425-8	ISSN 2466-9989	doi: 10.2766/086171	NC-AN-19-017-LT-C
PDF	ISBN 978-92-76-09424-1	ISSN 2466-9997	doi: 10.2766/781761	NC-AN-19-017-LT-N

Cover image: composition with images © istock.com

2019 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis

LIETUVA

2019 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenio 2 tome pateikiamos dvidešimt aštuonių šalių ataskaitos. Remiantis naujausiais kiekybiniais ir kokybiniais duomenimis, jose įvertinamos pagrindinės kiekvienoje ES valstybėje narėje pastaruoju metu įgyvendintos ir tebevykdomos politikos priemonės. Todėl tos ataskaitos papildo kitus informacijos šaltinius, kuriuose aprašomos nacionalinių švietimo ir mokymo sistemos.

1 skirsnyje pateikta statistinė pagrindinių švietimo ir mokymo rodiklių apžvalga. 2 skirsnyje trumpai apibūdinamos pagrindinės šalies švietimo ir mokymo sistemos stipriosios pusės ir problemos. 3 skirsnyje daugiausia dėmesio skiriama mokytojams ir mokytojo profesijos iššūkiams. 4 skirsnyje apžvelgiamos investicijos į švietimą ir mokymą. 5 skirsnis skirtas ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo modernizavimo politikai. 6 skirsnyje aptariamos aukštojo mokslo modernizavimo priemonės. 7 skirsnyje aptariamas profesinis rengimas ir mokymas, o 8 skirsnis skirtas suaugusiųjų mokymuisi.

Rankraštis baigtas rengti 2019 m. rugpjūčio 26 d.

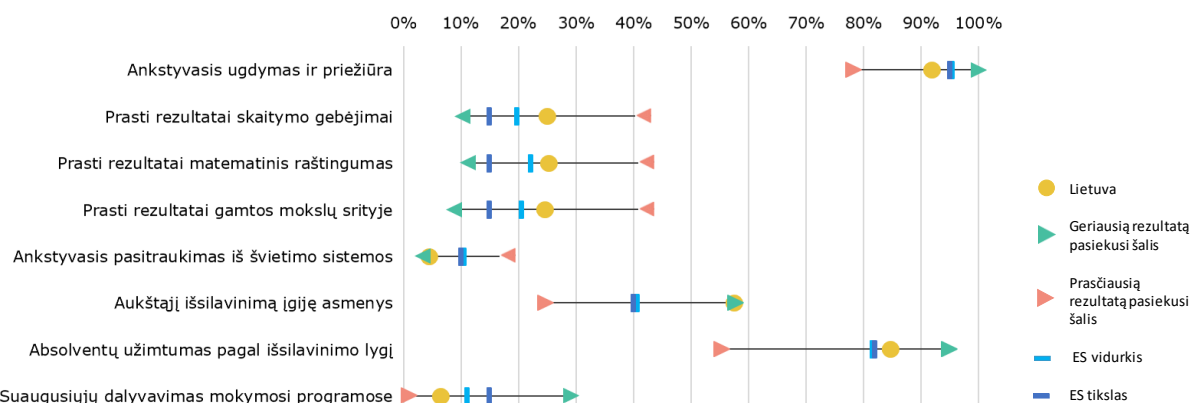
Papildomų kontekstinių duomenų galima rasti internete (ec.europa.eu/education/monitor)

1. Pagrindiniai rodikliai

		Lietuva		ES vidurkis	
		2009	2018	2009	2018
„ET 2020“ lyginamieji standartai					
Ankstyvasis pasitraukimas iš švietimo sistemos (18–24 metų amžiaus grupė)		8,7%	4,6%	14,2%	10,6%
Aukštąjį išsilavinimą įgiję asmenys (30–34 metų amžiaus grupė)		40,4%	57,6%	32,3%	40,7%
Ankstyvasis ugdymas ir priežiūra (nuo 4 metų iki privalomojo švietimo pradžios amžiaus)		84,3%	91,9% ¹⁷	90,8%	95,4% ^{17,d}
Nepasiekusių minimalaus gebėjimų lygmens dalis, proc.	Skaitymo gebėjimai	24,4%	25,1% ¹⁵	19,5% ^{EU27}	19,7% ¹⁵
	Matematinis raštingumas	26,4%	25,4% ¹⁵	22,3% ^{EU27}	22,2% ¹⁵
	Gamtamokslinis raštingumas	17,0%	24,7% ¹⁵	17,7% ^{EU27}	20,6% ¹⁵
Absolventų užimtumas pagal išsilavinimo lygį (20–34 metų asmenys, įgiję išsilavinimą per pastaruosius trejus metus iki ataskaitinių metų)		73,0%	84,7%	78,3%	81,6%
Suaugusiųjų dalyvavimas mokymosi programose (25–64 metų amžiaus grupė)		4,6%	6,6%	9,5%	11,1%
Besimokančiųjų judumas	Laipsnio tikslais judūs absolventai (ISCED 5–8)	:	8,6% ¹⁷	:	3,6% ¹⁷
	Kreditų kaupimo tikslais judūs absolventai (ISCED 5–8)	:	6,8% ¹⁷	:	8,0% ¹⁷
Kiti susiję rodikliai					
Viešosios išlaidos švietimui (procentinė BVP dalis)		7,2%	4,9% ¹⁷	5,2%	4,6% ¹⁷
Investicijos į švietimą	ISCED 0	€3 567 ¹²	€4 409 ¹⁶	:	€6 111 ^{15,d}
	ISCED 1	€3 689 ¹²	€4 385 ¹⁶	€5 812 ^{12,d}	€6 248 ^{15,d}
	ISCED 2	€3 398 ¹²	€4 042 ¹⁶	€6 937 ^{12,d}	€7 243 ^{15,d}
	ISCED 3–4	€3 968 ¹²	€4 042 ¹⁶	:	€7 730 ^{14,d}
	ISCED 5–8	€6 542 ¹²	€5 357 ¹⁶	€10 549 ^{12,d}	€11 413 ^{15,d}
Ankstyvasis pasitraukimas iš švietimo sistemos (18–24 metų amžiaus grupė)	Gimę šalyje	8,6%	4,6%	13,1%	9,5%
	Gimę užsienyje	: ^u	: ^u	26,1%	20,2%
Aukštąjį išsilavinimą įgiję asmenys (30–34 metų amžiaus grupė)	Gimę šalyje	40,0%	57,8%	33,1%	41,3%
	Gimę užsienyje	: ^u	47,7% ^u	27,7%	37,8%
Absolventų užimtumas pagal išsilavinimo lygį (20–34 metų asmenys, įgiję išsilavinimą per pastaruosius trejus metus iki ataskaitinių metų)	ISCED 3-4	57,8%	77,9%	72,5%	76,8%
	ISCED 5–8	83,9%	90,4%	83,8%	85,5%

Šaltiniai: Eurostatas; EPBO (PISA); besimokančiųjų judumo mastą pagal UOE duomenis apskaičiavo Europos Komisijos Jungtinis tyrimų centras (JRC). Daugiau informacijos pateikiama I priede ir 1 tome (ec.europa.eu/education/monitor). Pastaba. Į ES 2009 m. PISA vidurkius neįtraukti Kipro duomenys; d – apibrėžtis skiriasi, u – mažas patikimumas, : - nėra duomenų, 15 – 2015 m., 17 – 2017 m.

1 paveikslas. Pozicija lyginant su geriausia ir prasčiausia rezultata pasiekusiomis šalimis

Šaltinis – Europos Komisijos Švietimo, jaunimo, sporto ir kultūros generalinio direktorato skaičiavimai, pagrįsti Eurostato (LFS 2018, UOE 2017 m.) ir EPBO (PISA 2015 m.) duomenimis.

2. Pagrindinės išvalgos

- Atsižvelgiant į dabartinius mokinių ir pedagogų skaičiaus pokyčius, būtina išsami pedagogų pasiūlos ir paklausos valdymo strategija.
- Pagrindinių gebėjimų ir atitinkamų įgūdžių gerinimas išlieka vienas iš prioritetų visais lygmenimis. Tolesnė stebėsenos ir vertinimo sistemų plėtotė gali padėti gerinti švietimo ir mokymo kokybę.
- Jau įdiegtos priemonės, skirtos gerinti bendrą švietimo sistemos veiksmingumą, tačiau būtinos papildomos pastangos, siekiant užtikrinti tų priemonių įgyvendinimą.
- Trūksta politikos priemonių menko dalyvavimo suaugusiųjų mokymosi programose problemai spręsti.

3. Dėmesys pedagogams

Pedagogai sensta. 50 metų ir vyresnių ikimokyklinio ugdymo specialistų, mokyklų mokytojų ir akademių darbuotojų dalis 2017 m. buvo 47 proc.; tai 4,9 procentinio punkto daugiau nei 2013 m. Kitaip nei daugumoje kitų ES šalių, Lietuvoje nustatyto pensinio amžiaus sulaukę pedagogai neprivalo išeiti į pensiją¹. Apie 6 proc. dirbančių pedagogų 2016–2017 m. buvo pensinio amžiaus; manoma, kad 2021 m. ši dalis sieks 20 proc. Dėl vyresnio pedagogų amžiaus gali būti sunku diegti novatoriškus mokymo metodus. Gali būti, kad peržiūrėjus paskatų sistemą, pagal kurią išeinant į pensiją šiuo metu išmokama vienkartinė išmoka², išeiti į pensiją galbūt būtų patraukliau, nei toliau dirbti.

Lietuva ėmėsi pedagogų pasiūlos ir paklausos stebėsenos. Nepaisant to, kad pastaruoju metu į šalį grįžta daugiau emigrantų, neigiamos demografinės tendencijos Lietuvoje lemia pedagogų perteklių. Tačiau ateityje dėl mokytojų amžiaus jų trūkumas gali išaugti, nes faktiškai pagal specialybę pradeda dirbti mažiau nei 15 proc. pirminio mokytojų rengimo įstaigų absolventų. Siekiant iš anksto pasirengti pedagogų trūkumui ir pertekliui, Lietuvoje 2018 m. parengta bandomoji priemonė trumpalaikėms ir vidutinio laikotarpio pedagogų poreikio prognozėms tekti (MOSTA, 2018a). Tolesnis šio modelio ir mokymo planavimo metodų tobulinimas gali padėti užtikrinti, kad nauji talentingi asmenys rinktųsi šią profesiją, kartu išlaikant bendro pedagogų skaičiaus kontrolę.

1 langelis. Pedagogų skaičiaus prognozavimas

Demografinės tendencijos Lietuvoje yra neigiamos, o pedagogai sparčiai sensta. Siekdama įveikti šiuos iššūkius ir pasirengti pedagogų trūkumui bei pertekliui, 2018 m. Lietuva, pasinaudodama Europos Komisijos struktūrinių reformų rėmimo programos parama, sukūrė bandomąją prognozavimo priemonę. Ja naudojantis pateikiamos trumpalaikės (vienų metų) ir vidutinio laikotarpio (ketverių metų) pedagogų skaičiaus prognozės, kuriose atsižvelgiama į mokinių skaičiaus pokyčius, pedagogų senėjimą, į tai, kad mažai pirminio mokytojų rengimo įstaigų studentų baigia studijas ir įsidarbina, taip pat į kitus politikos pokyčius, kaip antai ankstesnę pradinio ugdymo pradžią.

Pagal modelį prognozuota, kad 3 077 2018 m. dirbę pedagogai 2022 m. išeis į pensiją. Įvertinus tai, kad dalis pirminio mokytojų rengimo įstaigų studentų nebaigia mokslo ir tik nedidelė dalis tampa mokytojais, pagal modelį apskaičiuota, kad 2018–2019 m. mokyklose pradės dirbti tik 126 nauji mokytojai. Net jei visi pradedantieji mokytojai susirastų darbą, trūktų daugiau kaip 100 mokytojų. Didžiausias bendras ketverių metų trūkumas – pradinių klasių mokytojų – beveik 700. Jei kaimo vietovių ikimokyklinio ugdymo įstaigose padaugėtų vaikų, pedagogų trūkumas dar labiau išaugtų.

Tačiau šie rezultatai yra preliminarūs. Lietuva planuoja skirti daugiau išteklių tolesniam modelio

1 Moterų pensinis amžius kasmet padidėja keturiais mėnesiais, o vyrų – dviem mėnesiais, kol pasieks 65 metus (2026 m.). 2019 m. vyrų pensinis amžius yra 63 metai ir 10 mėnesių, o moterų – 62 metai ir 8 mėnesiai.

2 Išmokos dydis priklauso nuo mokytojo darbo patirties mokykloje, kurioje jis baigia savo profesinę karjerą. Mažiausia išmoka yra du vidutiniai mėnesiniai darbo užmokesčiai, jei darbo patirtis yra mažesnė nei 36 mėnesiai. Jei darbo patirtis yra didesnė nei 240 mėnesių, didžiausia išmoka yra šeši vidutiniai mėnesiniai darbo užmokesčiai.

tobulinimui, kad būtų užtikrintas prognozavimo rezultatų patikimumas ir palyginamumas.

Prastą visuomenės nuomonę apie mokytojo profesiją skatina nepatrauklios karjeros perspektyvos. 2018 m. EBPO Tarptautinio mokymo ir mokymosi tyrimo (TALIS) duomenimis, tik 14,1 proc. mokytojų (palyginti su 17,7 proc. ES lygmeniu³) mano, kad visuomenė mokytojo profesiją vertina kaip prestižinę. Tokią tendenciją atspindi tai, kad mažai absolventų tampa mokytojais (15 proc.) ir kad tarp mokytojų ir ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros specialistų yra mažai vyrų (11 proc., palyginti su 23 proc. ES lygmeniu). Tai gali būti susiję su nepatraukliomis karjeros perspektyvomis. Mokytojai gali savanoriškai siekti įgyti aukštesnės kategorijos kvalifikaciją, kaip antai vyresniojo mokytojo, mokytojo metodininko ir mokytojo eksperto, kad galėtų uždirbti daugiau ir prisiimti skirtingų pareigų. Atranka šioms kategorijoms visų pirma yra pagrįsta patirtimi ir kvalifikacija. Metodininkai ir ekspertai turi sutelkti dėmesį į gerosios patirties sklaidą ir profesinio mokymosi bendruomenių kūrimą, tačiau dažnai jie imasi bendradarbiavimo užduočių savivaldos lygmeniu ir taip prisideda prie kitų mokyklų veiklos ar regioninių renginių (Shewbridge, C. et al., 2016 m.).

2 langelis. Lyderių laikas

Lietuvoje mokyklų vadovų atsakomybė didelė ir plataus masto. Todėl, siekiant užtikrinti gerą mokytojų ir mokyklų infrastruktūros valdymą, labai svarbu rasti kvalifikuotą ir motyvuotą mokyklų vadovų.

Dabar jau vykdomas trečiasis 2009 m. pradėto įgyvendinti Lietuvos projekto „Lyderių laikas“, kurį finansuoja Europos socialinis fondas, etapas. Bendras tikslas – sukurti integruotą lyderystės įgūdžių tobulinimo visais ugdymo lygmenimis sistemą. Įgyvendinant projektą dalyvauja ir savivaldos institucijų atstovai, mokyklų administracijų darbuotojai, konsultantai ir nevyriausybinų organizacijų nariai.

Tikimasi, kad dalyviai pagerins savo vadovavimo įgūdžius mokydami iš vadovų nacionaliniu, regioniniu ir mokyklų lygmeniu bei dalyvaus stažuotčių ir švietimo tinklų veikloje.

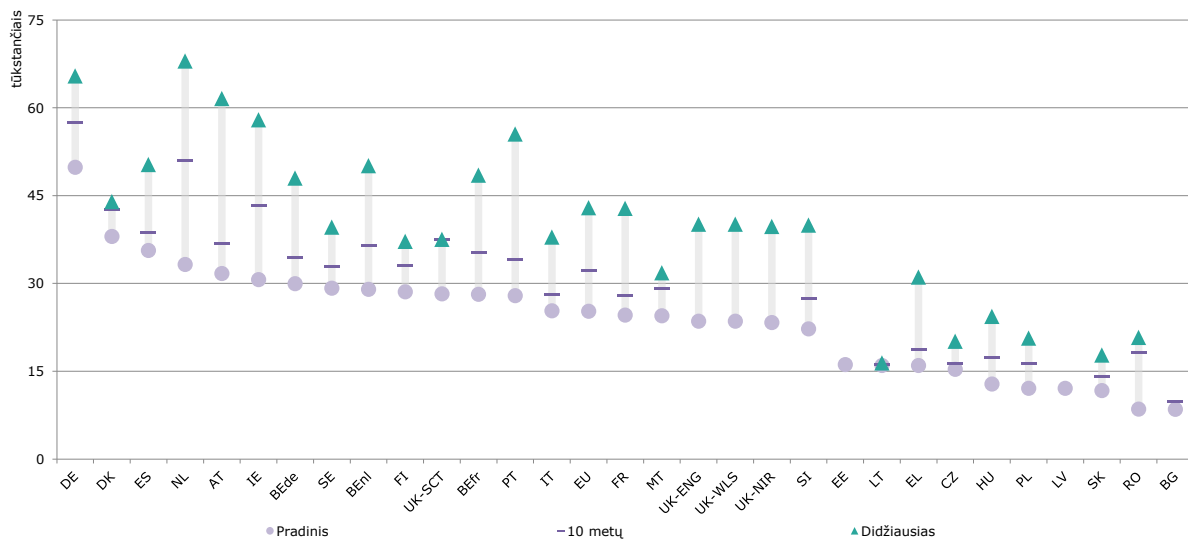
<http://www.lyderiulaikas.smm.lt>

Įdiegtos priemonės, skirtos gerinti darbo sąlygas ir didinti mokytojų darbo užmokestį, tačiau vis dar kyla įvairių iššūkių. 2018 m. TALIS tyrimo duomenimis, mokytojų motyvacija yra palyginti maža ir ilgainiui yra linkusi mažėti. Mažiau pradedančiųjų mokytojų (70,8 proc., o ES vidurkis yra 83,7 proc.) nurodo, kad, jei galėtų apsispręsti iš naujo, jie vis tiek taptų mokytojais; po daugiau kaip penkerių darbo metų atitinkama dalis dar mažesnė (63,9 proc., palyginti su 83,7 proc. ES lygmeniu). Pagrindinių bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų vidutinis pradinis teisės aktais nustatytas⁴ darbo užmokestis, išreikštas perkamosios galios standartu (PGS), yra gerokai mažesnis už ES vidurkį (atitinkamai 15 981 ir 25 946 PGS 2016–2017 m.). Karjeros pabaigoje jis padidėja tik 2,6 proc. (palyginti su 70 proc. ES lygmeniu); tai mažiausias darbo užmokesčio didėjimas ES (Europos Komisija / EACEA / „Eurydice“, 2018 m.) (2 paveikslas). Anksčiau mokytojo darbo užmokestis priklausė tik nuo pamokų skaičiaus. Tačiau, reaguodamos į mažėjantį mokinių skaičių ir mokyklų tinklo konsolidavimą, daugelis mokyklų ėmė mažinti kontaktinių valandų skaičių, todėl sumažėjo darbo užmokestis ir pensijų teisės. Dėl to mažų mokyklų mokytojai kartais susiranda antrą darbą (Shewbridge, C. et al., 2016 m.). Siekiant spręsti šį klausimą ir didinti pajamų stabilumą, mokytojams dabar leidžiama dėstyti du dalykus; be to, 2018 m. įdiegta fiksuoto mėnesinio darbo užmokesčio sistema. Naujoji sistema suteikia galimybę mokytojams mokėti už visą mokyklos bendruomenės naudai atliekamą darbą. Vyksta diskusija tarp mokytojų profsąjungos ir Vyriausybės dėl tolimesnio mokytojų darbo užmokesčio didinimo.

3 2018 m. TALIS tyrime dalyvavo 23 valstybės narės: Austrija, Belgija (prancūziškoji dalis), Belgija (flamandiškoji dalis), Bulgarija, Kroatija, Kipras, Čekija, Danija, Anglija (JK), Estija, Suomija, Prancūzija, Vengrija, Italija, Latvija, Lietuva, Malta, Nyderlandai, Portugalija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija, Ispanija, Švedija. 2018 m. TALIS tyrimas aprėpia valstybinių ir privačių bendrojo lavinimo mokyklų pagrindinio ugdymo mokytojus ir mokyklų vadovus.

4 Teisės aktais nustatytas darbo užmokestis yra tik viena iš mokytojų atlyginimo sudedamųjų dalių. Į bendrą pedagogų darbo užmokestį gali būti įtrauktos kitos išmokos, kaip antai regioninės išmokos už mokytojavimą nuošaliuose regionuose arba išmokos šeimai. Teisės aktais nustatytas mokytojų darbo užmokestis gali kisti dėl įvairių veiksnių, be kita ko, ugdymo pakopos, mokytojo kvalifikacijos lygio, patirties arba karjeros etapo.

2 paveikslas. Valstybinių pagrindinių mokyklų mokytojų darbo užmokesčio pokytis, išreikštas PGS (2016–2017 m.)

Šaltinis – „Eurydice“, 2018. Pastaba. Visu etatu dirbančių pedagogų teisės aktais nustatytas darbo užmokestis (pradinis darbo užmokestis, darbo užmokestis po 10 metų ir didžiausias darbo užmokestis).

Dedamos pastangos gerinti mokytojų rengimo kokybę. Prastus mokinių ir studentų mokymosi rodiklius Lietuvoje taip pat galima paaiškinti tuo, kad mokymo metodai yra pasenę ir kad mokymo kokybė yra menka. 2018 m. TALIS tyrimo duomenimis, Lietuvos mokytojai nurodo, kad Europos Sąjungoje jiems labiausiai reikia tobulinti profesinius IRT įgūdžius, būtinus mokymo tikslams (23,6 proc., palyginti su 16,1 proc. ES lygmeniu). 2018 m. priimtame Pedagogų rengimo reglamente nustatyti kokybės reikalavimai, taikomi pradinio ugdymo programoms ir naujai įvadinei programai, kuri apima pirmuosius metus mokykloje. Be to, reglamente aprašytos tęstinio mokymo ir profesinio tobulėjimo galimybės ir nustatyti trijų naujų nacionalinių pedagogų rengimo centrų veiklos reikalavimai. Anksčiau naujas programas buvo leidžiama diegti bet kuriai aukštojo mokslo įstaigai. Tokia centralizacija siekiama užtikrinti geresnę kursų kokybę.

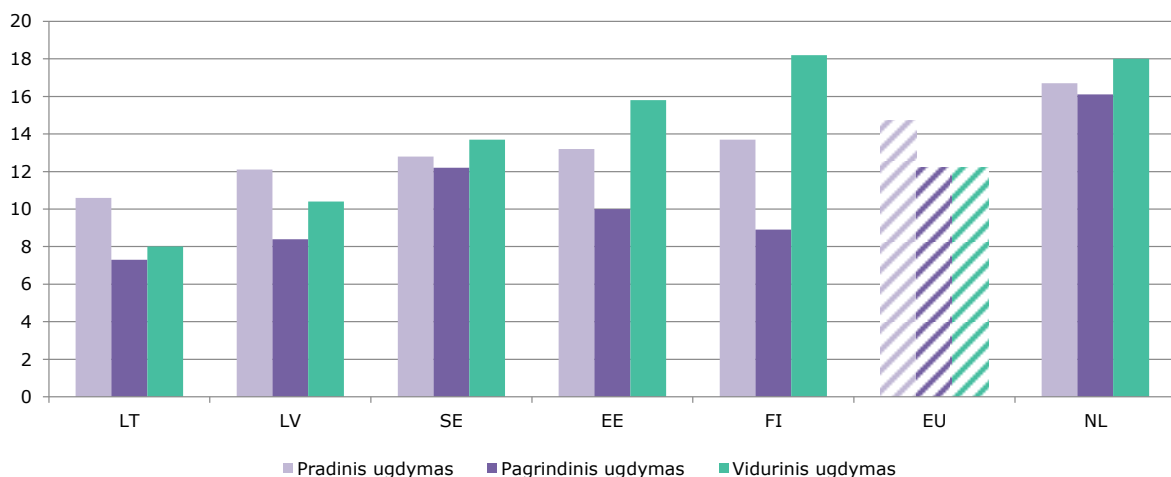
Atrodo, kad pedagogų profesinio tobulėjimo programa yra suskaidyta ir nesusijusi su mokyklų raidos poreikiais. Mokytojai turi teisę į bent penkis tęstinio profesinio tobulėjimo dienas per mokslo metus. Išlaidos daugiausia apmokamos iš mokyklų biudžeto ir Europos socialinio fondo. Tačiau, 2018 m. TALIS tyrimo duomenimis, 43,0 proc. mokytojų (palyginti su 38,9 proc. ES lygmeniu) mano, kad siūlomas tęstinis profesinis tobulėjimas nėra tinkamas. Profesinio tobulinimo paslaugas teikia įvairūs viešojo ir privačiojo sektorių paslaugų teikėjai, o konkrečius kursus pasirenka patys mokytojai. Analizės, pagrįstos veiksmingais mokytojų vertinimais ir reguliariu mokyklų veiklos įsivertinimu, stoka riboja galimybes nukreipti tęstinio profesinio tobulėjimo veiklą į individualius ir kolektyvinius mokymosi poreikius ir mokyklose sukurti besimokančiųjų bendruomenę. (Shewbridge, C. et al., 2016 m.). Be to, tai lemia neefektyvų viešųjų ir Europos išteklių panaudojimą.

4. Investicijos į švietimą ir mokymą

Išlaidos švietimui sumažėjo, tačiau vis dar yra palyginti didelės. 2017 m. Lietuva švietimui skyrė 4,9 proc. BVP; tai mažiau nei 2010 m. (6,4 proc.), tačiau šiek tiek daugiau už ES vidurkį (4,6 proc.). Pagal švietimui skiriamą visų viešųjų išlaidų dalį (14,8 proc.) Lietuva užima trečią vietą po Kipro ir Latvijos (ES vidurkis 2017 m. – 10,2 proc.), tačiau privačios investicijos į švietimą vis dar yra labai mažos. 2017 m. Lietuva tik 18,4 proc. visų švietimo išlaidų skyrė ikimokyklinio ugdymo įstaigoms ir pradinėms mokykloms, o tai mažiausia dalis ES (32,0 proc.); išlaidos viduriniam mokslui (40,4 proc.) ir aukštajam mokslui (15,0 proc.) buvo artimos ES vidurkiui (atitinkamai 41,0 ir 14,8 proc.). Be to, kitų išlaidų, įskaitant mokyklinį transportą ir maitinimą, dalis buvo didžiausia ES (26,2 proc., palyginti su 12,2 proc. ES lygmeniu). Geresnis išteklių paskirstymas skirtingiems ugdymo lygiams galėtų padėti didinti galimybes dalyvauti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemoje (žr. 5 skirsnį) ir sumažinti lėšas, skiriamas išlaikyti mokyklas, kuriose mokosi nedaug mokinių.

Lietuva ėmė taikyti priemones, skirtas padidinti išlaidų efektyvumą, tačiau jų poveikis kol kas nėra aiškus. 2010–2017 m. mokinių ir studentų skaičius švietimo sistemoje sumažėjo 21,8 proc. 2017 m. Lietuvoje mokytojų ir mokinių skaičiaus santykis pradinėse mokyklose (10,6, palyginti su 14,7 ES lygmeniu) ir vidurinėse mokyklose (pagrindinio ugdymo lygmeniu – 7,3, palyginti su 12,2; vidurinio ugdymo lygmeniu – 8,0, palyginti su 12,2) buvo vienas mažiausių ES (3 paveikslas). Todėl būtinos strategijos, skirtos išlaikyti ir pagerinti kokybę, kartu užtikrinant sistemos efektyvumą. Todėl Europos Sąjungos Taryba pateikė Lietuvai skirtą rekomendaciją, kurioje šalį paragino „gerinti visų švietimo ir mokymo sistemos lygmenų <...> kokybę ir didinti jų efektyvumą“ (Europos Sąjungos Taryba, 2019 m.). Siekiant didinti mokyklų efektyvumą ir mažinti skirtumus tarp mokyklų, 2018 m. buvo įdiegta klasių ir kokybės krepšelių sistema, pagal kurią lėšos yra skirstomos remiantis klasių skaičiumi mokykloje ir kokybės rodikliais. Naujojoje sistemoje savivaldybės privalo skirti papildomą finansavimą ypač mažoms klasėms, jei norima jas išsaugoti, tačiau šis reikalavimas sušvelnintas nustatant, kad mažiausias pradinio mokyklų mokinių skaičius klasėje turi būti ne mažiau kaip 8, o vidurinių mokyklų – 12. Kol kas nėra jokios informacijos apie šios priemonės poveikį. Dėl poveikio kaimo bendruomenėms savivaldybės akivaizdžiai nenori uždaryti mokyklų. Be to, papildomas finansavimas siekiant užtikrinti lygesnį išteklių paskirstymą bus skirtas tik 180 iš 1 125 mokyklų, todėl poveikis gali būti ribotas ir gali padidėti skirtumai tarp kaimo ir miesto vietovių (MOSTA, 2019 m.). Siekiant užtikrinti didesnę efektyvumą, o kartu ir kokybę, būtina didesnė savivaldybių, kurios atskirai planuoja savo švietimo biudžetus ir gali labai savarankiškai skirstyti išteklius, ir vyriausybės veiklos koordinacija. Panašiai pastangos optimizuoti aukštojo mokslo įstaigų tinklą įgyvendinamos lėtai dėl didelės sprendimų priėmimo decentralizacijos (žr. 6 skirsnį).

3 paveikslas. Pradinių ir vidurinių mokyklų mokytojų ir mokinių skaičiaus santykis (2017 m.)

Šaltinis – Eurostatas, UOE, 2017 m..

5. Ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo modernizavimas

Nors ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemoje dalyvaujančių vaikų skaičius auga, vienodų galimybių užtikrinimas vis dar yra iššūkis. Ugdymo sistemoje dalyvaujančių vaikų nuo 4 metų iki privalomojo mokyklinio amžiaus dalis 2017 m. buvo 91,9 proc., t. y. 8,1 procentinio punkto daugiau nei 2010 m. Tai vis dar mažiau už ES vidurkį (95,4 proc.). 2010–2017 m. vaikų iki 3 metų amžiaus dalyvavimas oficialios vaikų priežiūros sistemoje taip pat pagerėjo: 2017 m. jis pasiekė 20,3 proc. (2010 m. buvo 14 proc.), nors tai vis dar gerokai mažiau už ES vidurkį (34,2 proc.). Palyginus vaikų nuo 3 metų amžiaus iki privalomojo mokyklinio amžiaus iš namų ūkių, kuriems kyla skurdo ir socialinės atskirties rizika, dalyvavimą su to paties amžiaus vaikų iš palankesnės socialinės aplinkos dalyvavimu, susidaro 15,7 procentinio punkto skirtumas. Tai yra daugiau už vidutinį 11,3 procentinio punkto skirtumą Europos Sąjungoje 2016 m.⁵ Galimybė lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigas užtikrinama ne visiems vaikams – 9 iš 60 savivaldybių vaikų darželiuose nėra pakankamai vietų visiems, norintiems juos lankyti. Tik 37 savivaldybėse

5 Daugiau informacijos – 2019 m. švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenyje (1 tomas, 2 skirsnis).

užtikrinamas vaikų pavėžėjimas iš atokių kaimo vietovių (kur vaikams kyla didesnė skurdo ir atskirties rizika) (Valstybės kontrolė, 2018 m.). Ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugos tampa prieinamesnės dėl to, kad daugėja privačių centrų, tačiau daugiausia jų steigiama miesto vietovėse. Be to, privačiai teikiamų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų išlaidų, kompensuojamų viešosiomis subsidijomis, dalis skirtingose savivaldybėse skirtinga, ir ne visos šeimos subsidijas gauna (Europos Komisija, 2019 m.).

Nors įgyvendinant struktūrinių reformų programą⁶ siekiama gerinti mokyklų ir universitetų veiklos kokybę ir efektyvumą, trūksta ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros kokybės gerinimo priemonių. Neseniai atlikto audito duomenimis, ikimokyklinio ugdymo pedagogų darbo užmokestis vidutiniškai yra 36 proc. mažesnis nei bendrojo lavinimo pedagogų. Kartu su prastomis darbo sąlygomis⁷ tai gali lemti menką profesijos patrauklumą ir skatinti dar didesnę darbuotojų stygių. Be to, nėra stebėsenos sistemos, kuri galėtų padėti užtikrinti, kad vaikams būtų teikiamos kokybiškos ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugos (Valstybės kontrolė, 2018 m.).

Lietuva ir toliau sėkmingai įgyvendina priemones, padedančias užkirsti kelią ankstyvajam pasitraukimui iš švietimo sistemos. Pagal anksti iš švietimo sistemos pasitraukusių asmenų dalį (4,7 proc., palyginti su 10,6 proc. ES vidurkiu) 2018 m. Lietuva užėmė antrą vietą. Nuo 2010 m. šis dydis sumažėjo 3,3 procentinio punkto, o kaimo vietovėse – 5 procentiniais punktais (nuo 11,6 proc. 2010 m. iki 6,6 proc. 2018 m.).

Pertvarkomos mokyklų mokymo programos ir vertinimo metodai Siekiant švietimo struktūrinės reformos programos tikslų, 2018 m. buvo parengta ir pirmoje 2019 m. pusėje su suinteresuotaisiais subjektais suderinta atnaujinta kompetencijų sąranga. Devynios darbo grupės parengs naujas mokymo programas, kurios bus išbandytos 100 mokyklų. Planuojama parengti naują suderintą vertinimo sistemą, kuri turėtų padėti geriau suderinti ugdomąjį ir baigiamąjį vertinimą (to šiuo metu trūksta) ir rinkti informaciją siekiant stebėti mokymosi rezultatus. Pagrindiniai šios reformos uždaviniai – pagerinti tiek pedagogų vertinimo metodus, tiek mokyklų vadovų vertinimą.

6. Aukštojo mokslo modernizavimas

Aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų dalis vis dar yra didžiausia ES. 2018 m. aukštąjį išsilavinimą įgijusių 30–34 metų amžiaus asmenų dalis buvo 57,6 proc. – didesnė už ES vidurkį (40,7 proc.) ir nacionalinį 2020 m. ES strategijos tikslą (48,7 proc.).

Daugeliui aukštojo mokslo absolventų būdinga gebėjimų neatitiktis ir per aukšta kvalifikacija. Neseniai aukštąsias mokyklas baigusių asmenų užimtumo lygis yra aukštas (90,4 proc., palyginti su 85,5 proc. ES lygmeniu 2018 m.), tačiau karjeros pradžioje jie paprastai dirba mažiau kvalifikuotus darbus dėl to, kad jiems trūksta su darbu susijusių įgūdžių (MOSTA, 2018b). Be to, 40 proc. įmonių, kurios įdarbino arba mėgino įdarbinti IRT specialistus, nurodė, kad reikalingų darbuotojų rasti sunku (Europos Komisija, 2019 m.). 21,2 proc. 15–64 metų amžiaus asmenų turėjo aukštesnę kvalifikaciją nei buvo reikalinga jų darbui, t. y. daugiau už ES vidurkį, kuris 2016 m. buvo 14,7 proc. Siekiant pritraukti aukštos kvalifikacijos akademiinių darbuotojų, 2017–2018 m. vidutinis valstybinių universitetų darbuotojų darbo užmokestis buvo padidintas 18 proc. Aukštojo mokslo programų kokybę galėtų padėti pagerinti nuolatinė įgūdžių paklausos numatymo bei stebėjimo sistema ir aktyvesnis verslo ir universitetų bendradarbiavimas⁸.

Siekiami optimizuoti universitetų tinklą, tačiau nepakanka priežiūros ir koordinavimo centriniu lygmeniu. 2018 m. Seimas pritarė trijų universitetų sujungimui. Nors pradiniam plane buvo nustatyti konkretūs tikslai, pagrindiniai kriterijai ir tikėtini rezultatai, plano įgyvendinimas kol kas šių principų neatitinka. Procesas nukenčia dėl to, kad dviejų arba daugiau universitetų sujungimui į vieną reikia rektorių ir universitetų darbuotojų pritarimo. Nors taikant vieną iš plano principų siekiama užtikrinti, kad tame pačiame mieste nebūtų dubliuojamos studijų sritys, vienas

6 Daugiau informacijos apie 2018 m. pradėtą įgyvendinti švietimo struktūrinę reformą – [http://lr.v.lt/uploads/main/documents/files/LRV%206%20reformas%20spaudai%20sutvarkytas%20\(1\).pdf](http://lr.v.lt/uploads/main/documents/files/LRV%206%20reformas%20spaudai%20sutvarkytas%20(1).pdf)

7 Pastarojo audito duomenimis, trečdalyje visų audituotų vaikų darželių pažeidžiamos higienos normos.

8 Studijų kokybės vertinimo centro (SKVC) duomenimis, tik 6 proc. aukštojo mokslo programų, vertintų 2010–2015 m., buvo skirti aukščiausi vertinimo balai.

neseniai įvykęs kelių mokymo įstaigų susijungimas nepanaikino teisės studijų dubliavimo Vilniuje. Be to, finansavimo ir kokybės užtikrinimo sistemų reformos, kurios taip pat buvo įtrauktos į 2017 m. pradėtas įgyvendinti ir 2020 m. planuotas užbaigti visapusiškas reformas, vis dar planuojamos.

7. Profesinio rengimo ir mokymo modernizavimas

2017 m. kiek daugiau nei 7 300 naujų mokinių pradėjo mokytis oficialiose profesinio rengimo ir mokymo programose; tai kiek daugiau nei 2016 m. 2017 m. bendras vidurinio ugdymo lygmens profesinio rengimo ir mokymo programose užsiregistravusių mokinių skaičius iš esmės nepakito; profesinio mokymo programose mokosi 27,4 proc. tos pakopos mokinių – vis dar gerokai mažiau už ES vidurkį (47,8 proc.). Profesinio rengimo ir mokymo programų mokiniai turėjo nedaug galimybių mokytis darbo vietoje; nėra duomenų, kad oficialiose profesinio rengimo ir mokymo programose būtų derinamos mokymosi mokymo įstaigose ir darbo vietose programos. Pagal keletą ESF projektų teikiama parama pameistrystės ir mokymosi darbo vietoje veiklai, tačiau informacija apie tai gali būti nepateikiama arba tokie projektai neįtraukti į oficialią švietimo sistemą, todėl tai gali neatsispindėti oficialioje statistikoje. 2018 m. neseniai profesinio rengimo ir mokymo programas baigusiu absolventų įsidarbinamumas gerokai išaugo ir pasiekė 79,2 proc., palyginti su 71,5 proc. 2017 m. ir su ES vidurkiu (79,5 proc.).

Profesinio rengimo ir mokymo reformos buvo toliau įgyvendinamos visus 2018 m. Buvo pradėtos įgyvendinti naujos modulinės programos ir nutrauktas 300 pasenusių programų įgyvendinimas. Siekiant užtikrinti atitinkamų suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimą konkrečiuose ūkio sektoriuose, 2018 m. spalio mėn. buvo priimtas naujas reglamentas 18 sektorinių profesinių komitetų darbui organizuoti.

2018 m. Lietuva ir toliau plėtojo mokytojų ir andragogų tęstinio profesinio tobulėjimo sistemą. Pagal 2016 m. pradėtą įgyvendinti nacionalinį projektą, 2018 m. 150 profesinio rengimo pedagogų ir mokyklų vadovų įgijo gebėjimų, susijusių su komunikacija ir bendradarbiavimu, darbo kultūra, kūrybingumo ugdymu, nuotolinio mokymosi organizavimu, mokymosi rezultatų vertinimu, mokymo programų skaitmeninimu ir specialiuųjų poreikių turinčių besimokančių asmenų mokymu.

8. Suaugusiųjų mokymosi plėtotė

Lietuvoje suaugusiųjų galimybės mokytis yra ribotos. Tik 6,6 proc. 25–64 metų amžiaus suaugusiųjų buvo įgiję mokymosi patirties per pastarąsias 4 savaites, o ES vidurkis yra 11,1 proc., tad per dešimtmetį beveik nepadaryta jokia pažanga.

Nors pripažįstama, kad suaugusiųjų mokymasis Lietuvoje yra svarbus iššūkis, konkrečių politikos iniciatyvų vis dar trūksta. Įgyvendinant 2018 m. liepos mėn. patvirtintą švietimo struktūrinę reformą numatyta tik viena suaugusiųjų mokymuisi skirta priemonė – savivaldybių suaugusiųjų mokymosi koordinatorių rengimas. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo tarybos įgaliojimai baigėsi 2017 m. ir iki šiol nėra atnaujinti. Nors tam tikras finansavimas ir yra teikiamas (be kita ko, iš ES struktūrinių fondų), jo poveikis yra menkas, todėl tokias investicijas būtina geriau subalansuoti, pavyzdžiui, užtikrinant, kad mokymąsi daug geriau finansuotų darbdaviai. Dar viena kliūtis yra suaugusiesiems skirtų informavimo ir orientavimo paslaugų trūkumas. 2018 m. lapkričio mėn. buvo pasiūlytas naujo neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymo projektas, kurį pradėta svarstyti Seime. Įstatymo projektu siekiama susiaurinti galiojančių teisės aktų aprėptį, sutelkiant dėmesį į pagrindinius ir universaliuosius įgūdžius, kad būtų išvengta dubliavimo su galiojančiu Profesinio mokymo įstatymu.

Imtasi tam tikrų priemonių siekiant įtvirtinti andragogo specialybę, tačiau būtini tolesni veiksmai. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatyme andragogas apibūdinamas kaip asmuo, įgijęs valstybės nustatytą išsilavinimą ir kompetencijas, patvirtinančias galimybę mokytis suaugusiuosius. Tačiau yra labai mažai specialių universitetinių programų, iš dalies dėl to, kad trūksta tokių programų bendro finansavimo. Andragogo arba suaugusiųjų pedagogo specialybė nėra įtraukta į Lietuvos profesijų klasifikatorių (Tarptautinio standartinio profesijų klasifikatoriaus ISCO-08 nacionalinė versija). Apskritai esama tvarka neleidžia užtikrinti, kad suaugusiųjų mokymo paslaugų teikime dalyvaujantys specialistai turėtų bent pagrindinius pedagoginius gebėjimus mokytis suaugusiuosius.

9. Nuorodos

Caturianas, D. ir Budraitis, M. (2019 m.). „Assessment of the ongoing reform in higher education in Lithuania“ („Vykdamos Lietuvos aukštojo mokslo reformos vertinimas“). *NESET Ad hoc ataskaita Nr. 3/2019*.

CEDEFOP (rengiama). *Developments in vocational education and training policy in 2015-19: Lithuania. Cedefop monitoring and analysis of VET policies* („Lietuvos profesinio rengimo ir mokymo politikos tendencijos 2015–2019 m. CEDEFOP vykdoma profesinio rengimo ir mokymo politikos stebėsenos ir analizė“).

CEDEFOP (rengiama). *Vocational education and training in Lithuania: short description* („Profesinis rengimas ir mokymas Lietuvoje. Trumpas aprašymas“). Liuksemburgas, Leidinių biuras.

CEDEFOP, (2018a). *Lithuania: reforming vocational education and training* („Lietuvos profesinio rengimo ir mokymo sistemos reformavimas“). <https://www.cedefop.europa.eu/pt/news-and-press/news/lithuania-reforming-vocational-education-and-training>.

Europos Sąjungos taryba (2019 m.), *Tarybos rekomendacija dėl 2019 m. Lietuvos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2019 m. Lietuvos stabilumo programos*.

Europos Komisija, (2019 m.), *Šalies ataskaita. Lietuva, 2019 m. vasario mėn.* https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-lithuania_en.pdf

Europos Komisija / EACEA / „Eurydice“, 2018 m.. *Teachers' and School Heads' Salaries and Allowances in Europe – 2016/17*. („Mokytojų ir mokyklų vadovų darbo užmokestis ir išmokos Europoje 2016–2017 m.“)

Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras (2019 m.), *Vocational education and training in Europe: Lithuania* („Profesinis rengimas ir mokymas Europoje. Lietuva“). CEDEFOP ReferNet 2018 m. ataskaitos apie profesinį rengimą ir mokymą Europoje.

MOSTA, (2018a). *Forecasting the teaching workforce in Lithuania* („Pedagogų poreikio Lietuvoje prognozavimas“). <https://mosta.lt/en/projects/forecasting-the-teaching-workforce>

MOSTA, (2018b). *Human Resource Status Report* („Žmogiškųjų išteklių būklės ataskaita“). https://mosta.lt/images/tyrimai/nauji_pav/HR-status-2018-ENG.pdf

MOSTA, (2019 m.). *Structural reform of education. Overview of the steps of the reform until March 2019*. („Švietimo struktūrinė reforma. Reformos etapų iki 2019 m. kovo mėn. apžvalga“)

Valstybės kontrolė, (2018 m.). Vaikų iki penkerių metų amžiaus ikimokyklinis ugdymas atneša geriausių rezultatų, tačiau jis yra prieinamas ne visiems.

EPBO, (2017 m.). *Education in Lithuania, Reviews of National Policies for Education* („Švietimas Lietuvoje. Nacionalinės švietimo politikos apžvalgos“). „OECD Publishing“. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264281486-en.pdf?expires=1561471542&id=id&accname=oid031827&checksum=F587EF73CFDAC320A907DC6484C18B17>.

OECD (2018 m.), *Effective Teacher Policies: Insights from PISA* („Veiksminga pedagogų politika. PISA įžvalgos“), PISA, „OECD Publishing“. <https://www.oecd.org/education/effective-teacher-policies-9789264301603-en.htm>.

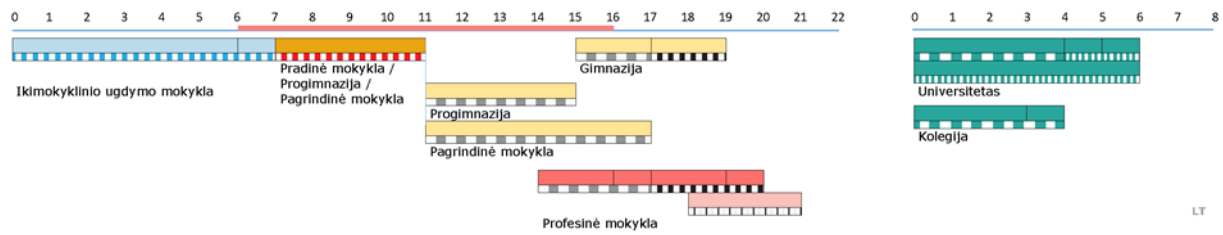
EPBO (2019 m.), *TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners*, TALIS (TALIS tyrimo rezultatai (I tomas). Mokytojai ir mokyklų vadovai kaip visą gyvenimą besimokantieji asmenys“, TALIS) https://www.oecd-ilibrary.org/education/talis-2018-results-volume-i_1d0bc92a-en.

Shewbridge, C. et al. (2016 m.), *OECD Reviews of School Resources: Lithuania 2016, OECD Reviews of School Resources* („EPBO mokyklų išteklių apžvalgos. Lietuva 2016 m., EPBO mokyklų išteklių apžvalgos“), „OECD Publishing“, Paryžius. <https://www.oecd.org/countries/lithuania/oecd-reviews-of-school-resources-lithuania-2016-9789264252547-en.htm>.

I priedas. Pagrindinių rodiklių šaltiniai

Rodiklis	Eurostato internetinis duomenų kodas
Ankstyvasis pasitraukimas iš švietimo sistemos	edat_lfse_14 + edat_lfse_02
Aukštąjį išsilavinimą įgiję asmenys	edat_lfse_03 + edat_lfs_9912
Ankstyvasis ugdymas ir priežiūra	educ_uoe_enra10
Nepasiekusių minimalaus gebėjimų lygmens dalis (skaitymo gebėjimai, matematinis raštingumas ir gamtamokslinis raštingumas)	EPBO (PISA)
Neseniai studijas baigusių absolventų užimtumas	edat_lfse_24
Suaugusiųjų dalyvavimas mokymosi programose	trng_lfse_03
Viešosios išlaidos švietimui (procentinė BVP dalis)	gov_10a_exp
Išlaidos viešosioms ir privačioms institucijoms (vienam besimokančiam asmeniui)	educ_uoe_fini04
Besimokančiųjų judumas:	
– laipsnio įgijimo tikslais judūs absolventai	Jungtinio tyrimų centro apskaičiavimas, pagrįstas Eurostato / UIS / EPBO duomenimis
– kreditų kaupimo tikslais judūs absolventai	

II priedas. Švietimo sistemos struktūra

Šaltinis – Europos Komisija / EACEA / „Eurydice“, 2018. *The Structure of the European Education Systems 2018/19: Schematic Diagrams. Eurydice Facts and Figures*. Liuksemburgas, Europos Sąjungos leidinių biuras.

Pastabas ir klausimus dėl šios ataskaitos galima siųsti e. paštu:
Veronica DE NISI
Veronica.De-Nisi@ec.europa.eu
 arba
EAC-UNITE-A2@ec.europa.eu

Santrauka

Svarbiausi tarpvalstybinės analizės aspektai

Svarbiausi šalių analizės aspektai

Santrauka

Manoma, kad pedagogai, atsižvelgiant į visus mokyklos aplinkos veiksnius, daro didžiausią poveikį mokinių mokymosi rezultatams. Be to, daugiau kaip 60 proc.⁹ švietimui skirtų ES viešųjų išlaidų sudaro išlaidos pedagogams. Visos politinės pastangos, kuriomis siekiama gerinti švietimo srities rezultatus ar padidinti švietimo ir mokymo efektyvumą, priverčia atidžiai pažvelgti į pedagogų atliekamą vaidmenį ir ieškoti būdų, kaip jiems padėti siekti puikių rezultatų pasirinkus šią nelengvą profesiją. Remiantis naujais EBPO TALIS tyrimo duomenimis, išsamiau apibūdinamas pedagogų vaidmuo. Naujausi tyrimo duomenys panaudoti rengiant 2019 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenį, kuriame pateikta speciali ES mokyklų pedagogų analizė. Remdamiesi išskirtiniu informacijos apie pedagogų motyvaciją, mokymąsi visą gyvenimą ir karjerą šaltiniu – naujais įrodymais, gautais atlikus 2018 m. TALIS tyrimą, – politikos formuotojai gali išnaudoti visą pedagogų potencialą užkirsdami kelią naujoms problemoms ir sprenddami esamus uždavinius.

Po pedagogams skirtos dalies 2019 m. biuletenyje nagrinėjami esami tikslai, kuriuos pagal 2020 m. Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginę programą patvirtino Europos Sąjungos Taryba (ES lyginamieji standartai). Šioje ataskaitos dalyje pateikiami naujausi duomenys apie dalyvavimą ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose, švietimo ir mokymo įstaigų nebaigimą, įgytą tretinį išsilavinimą, su pagrindiniais gebėjimais susijusius prastus rezultatus, neseniai mokslus baigusių abiturientų ir absolventų užimtumo lygį, suaugusiųjų švietimą ir judumą mokymosi tikslais aukštojo mokslo srityje. Toliau 2019 m. biuletenyje pateikiama su įtvirtintais arba naujais prioritetais susijusių švietimo rodiklių analizė, įskaitant tokias sritis kaip verslumo ugdymas, skaitmeninis švietimas, daugiakalbystė. Paskutiniame ataskaitos skyriuje nagrinėjamos viešosios investicijos į švietimą ir mokymą.

Mokymosi pagrindas – pedagogai

Visoje ES švietimo sistemos patiria daugybę su pedagogais susijusių sunkumų. Kelios šalys jau susiduria arba netrukus susidurs su pedagogų trūkumo problema visose arba tam tikrose dalykinėse srityse (paprastai gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos) ar konkrečiose geografinėse vietovėse. Atsižvelgiant į 50 metų ar vyresnių pedagogų procentinę dalį, 2018 m. TALIS tyrime dalyvaujančios 23 ES šalys per ateinančią dešimtmetį ar panašų laikotarpį turės pakeisti maždaug pusę savo vidurinės mokyklos pedagogų (Italija, Bulgarija, Lietuva, Estija, Graikija ir Latvija; tas pats taikoma pradinės mokyklos pedagogams pirmosiose trijose šalyse).

Norint sėkmingai atnaujinti pedagogų bendruomenę, reikia imtis veiksmų atsižvelgiant į tokius pagrindinius veiksnius kaip pedagogų rengimo programose nusprendusių dalyvauti studentų, dirbti pradedančių naujų pedagogų ir veiklą stabdančių pedagogų skaičius. Siekiant išspręsti šią problemą, būtina padidinti profesijos patrauklumą ir sudaryti geras darbo sąlygas tvariai profesinei veiklai.

Remiantis tyrimo duomenimis, tik 18 proc. pagrindinio ugdymo pedagogų ES mano, kad visuomenė vertina jų profesiją; taip manančių ilgesnę mokymo patirtį turinčių pedagogų dalis dar mažesnė. Be to, pedagogų, kurie ir kitu atveju rinktųsi tokį pat darbą, dalis kai kuriose ES šalyse pastebimai mažėja tarp didesnę patirtį turinčių pedagogų. Apskritai susiduriama su konkrečia problema norint

⁹ Švietimo, jaunimo, sporto ir kultūros generalinio direktorato (EAC GD) skaičiavimai, grindžiami Eurostato bendrų valdžios sektoriaus finansų statistika, 2017 ataskaitiniai metai [[gov_10a_exp](#)].

paskatinti vyrus rinktis pedagogo profesiją; tai ypač pastebima pradinio ir priešmokyklinio ugdymo srityse, kur pedagogių moterų dalis atitinkamai sudaro 85 ir 96 proc.

Pedagogų darbo užmokestis ne visuomet atitinka kitų vienodą kvalifikaciją turinčių specialistų darbo užmokestį. Remiantis turimais ES šalių duomenimis, keturiose šalyse (Čekijoje, Slovakijoje, Italijoje ir Vengrijoje) visų švietimo lygių pedagogų darbo užmokestis sudaro mažiau kaip 80 proc. bendro tretinį išsilavinimą turinčių darbuotojų atlyginimo. Daugelyje valstybių narių pradinio (ir ypač priešmokyklinio) ugdymo pedagogai uždirba mažiau nei vidurinio ugdymo pedagogai. Kalbant apie vidurinį ugdymą, teisės aktais nustatytas pedagogų darbo užmokestis vidurinio ugdymo lygmeniu yra didesnis nei pagrindinio ugdymo lygmeniu.

Be to, trūksta specialų išsilavinimą turinčių pedagogų. Beveik 40 proc. pagrindinio ugdymo mokyklų direktorių ES tvirtina, kad trūkstant specialiųjų poreikių turinčius mokinius mokančių pedagogų prastėja jų mokyklose teikiamo mokymo kokybė. Direktoriai taip pat pažymi, kad trūksta pedagogų, gebančių mokyti daugiakultūroje arba daugiakalbėje aplinkoje (didžiausias trūkumas pastebimas Prancūzijoje, Italijoje ir Portugalijoje), taip pat galinčių mokyti mokinius iš nepalankioje socialinėje ir ekonominėje padėtyje esančių šeimų (ypač Prancūzijoje, Italijoje ir Portugalijoje). Šios antrosios rūšies trūkumą lemia pokyčiai (technologijos, mokinių įvairovė klasėse) ir akivaizdu, kad būtina tobulinti specialistų rengimą (pirminį ir tęstinį).

Be to, atsižvelgiant į kintančią technologinę ir demografinę aplinką, pedagogams labiau nei bet kada anksčiau reikia naujų įgūdžių, kad jie, be kita ko, galėtų spręsti dėl kultūrų ir kalbų įvairovės klasėse kylančias problemas, mokyti technologijų gausioje aplinkoje ir pritaikyti bendradarbiavimu grindžiamo mokymo patirtį. Nors 92 proc. pedagogų praneša, kad nuolat dalyvauja profesinio tobulėjimo programose, 21 proc. jų teigia, kad būtina ir toliau užtikrinti su specialiųjų poreikių turinčiais mokiniais dirbančių pedagogų rengimą; 16 proc. respondentų nurodo, kad ir toliau turi būti rengiami mokymai apie informacinių ir ryšių technologijų (IRT) naudojimą mokymo tikslais, ir apie 13 proc. respondentų teigia, kad būtina ir toliau rengti pedagogus, gebančius dirbti daugiakalbėje ir daugiakultūroje aplinkoje.

Didesnis dalyvavimas švietimo programose ir įgytas išsilavinimas: pagrindiniai pastarojo dešimtmečio pasiekimai

Per pastarąjį dešimtmetį ES smarkiai padidėjo tretinį išsilavinimą įgijusių asmenų skaičius ir buvo pasiektas tikslas, kad bent 40 proc. 30–34 metų gyventojų turėtų tretinį išsilavinimą (palyginti su 32 proc. 2009 m.). Nepaisant šio padidėjimo, pastebimos aiškios su išsilavinimo skirtumais susijusios tendencijos. Pavyzdžiui, tretinį išsilavinimą įgijusių moterų skaičius (45,8 proc.) vidutiniškai yra didesnis nei vyrų (35,7 proc.) ir šis skirtumas pastaraisiais metais nuolat didėja. Paprastai tretinį išsilavinimą moterys įgyja anksčiau nei vyrai. Be to, ataskaitą teikiančioje ar bet kurioje kitoje ES šalyje gimę jaunuoliai dažniau baigia mokymo įstaigas nei jų bendraamžiai iš ES nepriklausančių šalių (atitinkamai 41,0 proc., palyginti su 35,8 proc.). Tačiau iš politikos priemonių, kuriomis siekiama užtikrinti didesnę tretinio išsilavinimo aprėptį, apžvalgos matyti, kad mažiau nei pusė ES šalių nustato konkrečius tikslus remti nepakankamai atstovaujama grupių, pavyzdžiui, neįgaliųjų, migrantų ar palankių sąlygų neturinčių studentų, dalyvavimą aukštojo mokslo programose.

Padidėjo vaikų nuo ketverių metų dalyvavimas ankstyvojo ugdymo programose ir šiuo metu visose šalyse jis yra beveik vienodas. Ankstyvojo ugdymo programose taip pat dalyvauja daug vaikų nuo trejų metų. Vis dėlto 90 proc. siekiantis bendrosios populiacijos dalyvavimo lygis vaikų, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, grupėje sumažėja iki 77,8 proc. Nustatyta, kad švietimo ankstyvaisiais gyvenimo metais patirtis yra naudinga vėliau siekiant geresnių mokymosi rezultatų,

ypač vaikams iš nepalankioje socialinėje ir ekonominėje padėtyje esančių šeimų. Būtina spręsti vienodų galimybių lankyti ankstyvojo ugdymo įstaigas užtikrinimo problemą.

2009 m. pradėjus vykdyti ES bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje programą, gerokai sumažėjo mokyklos nebaigusių ir net vidurinio išsilavinimo neįgijusių jaunuolių dalis. Nepaisant to, po 2016 m. šis procesas ES lygmeniu buvo sustabdytas. Jeigu palygintume 2016 ir 2018 m., tokiose didelėse šalyse kaip Ispanija ar Lenkija, taip pat kitose šalyse, pavyzdžiui, Rumunijoje, Nyderlanduose ir Portugalijoje, šis rodiklis pagerėjo. Tačiau pastebėti neigiami pokyčiai kitose šalyse, pavyzdžiui, Italijoje, Švedijoje, Danijoje, Slovakijoje ir Estijoje (mažėjančia tvarka pagal gyventojų skaičių). Per pastaruosius dvejus metus taip pat padidėjo ES gimusių mokyklos nebaigusių jaunuolių skaičius (2016–2017 m.) ir už ES ribų gimusių mokyklos nebaigusių jaunuolių skaičius (2017–2018 m.). Mokyklos nebaigusių asmenų skaičiaus mažinimas ir toliau yra ES prioritetas ir tikslas, nes mokyklos nebaigusiems ir vidurinio išsilavinimo neįgijusiems asmenims bus sunkiau įsidarbinti ir dalyvauti suaugusiųjų švietimo programose.

Pagrindinis kito dešimtmečio uždavinys – mokymosi rezultatų mokykloje gerinimas ir suaugusiųjų mokymosi skatinimas

Dalyvavimą švietimo programose galima vertinti pagal duomenis apie priimtų asmenų skaičių, kvalifikaciją ar mokymosi rezultatų tyrimą. Iš pastarųjų duomenų matyti, kad siekiant ES tikslo iki 2020 m. sumažinti prastai besimokančių penkiolikmečių skaičių, kad jų dalis būtų mažesnė nei 15 proc.¹⁰, vis dar kyla sunkumų, ypač kalbant apie nepalankioje socialinėje ir ekonominėje padėtyje esančius mokinius. Jeigu penkiolikmečiams nepavyksta atlikti pagrindinių matematikos, skaitymo ar gamtos mokslų užduočių, mažėja jų galimybės toliau mokytis, ateityje rasti ir išlaikyti darbą, prisitaikyti prie sparčiai vykstančių technologinių pokyčių ir tobulėti kaip piliečiams. 2012–2015 m. ES iš tiesų dar labiau nutolo nuo šio tikslo. Maždaug penktadalis ES mokinių negali atlikti pagrindinių skaitymo užduočių; kalbant apie gamtos mokslus ir matematiką šį dalis yra šiek tiek didesnė (2015 m. duomenys). Manoma, kad maždaug ketvirtadalis nepalankioje socialinėje ir ekonominėje padėtyje esančių kitoje šalyje gimusių mokinių akademiniais rezultatais nedaro poveikio mažiau palankios ar kartais neigiamos aplinkos sąlygos. Didesnį atsparumą, be kita ko, lemia tokie atskiri veiksniai kaip dideli akademiniai lūkesčiai ir nenoras kartoti kurso, o atsiribojimas nuo mokyklos (pavyzdžiui, bėgimas iš pamokų ir piktnaudžiavimas narkotinėmis medžiagomis) turi neigiamos įtakos atsparumui. Mokyklos lygmeniu atliekami vertinimai, mokinių patikrinimų rezultatų siejimas su pedagogų veiklos rezultatais, tinkamas aprūpinimas klasėmis ir buvimas tarp geresnė socialinę ir ekonominę padėtį užimančių mokinių – visi šie veiksniai daro teigiamą poveikį atsparumui.

Suaugusiųjų, per pastarąsias 4 savaites dalyvavusių ES švietimo ir mokymo programose, dalis ilgainiui šiek tiek padidėjo – nuo 9,5 proc. 2008 m. iki 11,1 proc. 2018 m. Be to, praktiškai visose ES šalyse menką arba jokie išsilavinimo neturintys asmenys – tie, kuriems labiausiai reikėtų mokytis, – rečiausiai naudojami šia galimybe. Suaugusiųjų mokymuisi svarbus amžius ir išsilavinimas. Jaunuoliai (25–34 m.), palyginti su 55–64 metų asmenimis, daugiau kaip keturis kartus dažniau dalyvauja mokymo programose. Tretinį išsilavinimą turintys asmenys, palyginti su ne aukštesnį kaip vidurinį išsilavinimą turinčiais asmenimis, taip pat daugiau nei keturis kartus dažniau dalyvauja mokymo programose.

¹⁰ Šio lyginamojo standarto duomenys grindžiami EBPO PISA tyrimo rezultatais. 2 gebėjimų lygmens nepasiekę mokiniai laikomi prastai besimokančiais.

Gebėjimų, reikalingų būsimam gyvenimui ir užimtumui, ugdymas

Atlikus mokslinius tyrimus jau seniai nustatyti teigiami rezultatai, susiję su galimybe mokytis užsienyje. Tarpvalstybinis judumas mokymosi tikslais siejamas su ateities judumu, didesniu darbo užmokesčiu ir mažesne nedarbo rizika. Vienas iš Europos švietimo erdvės tikslų yra „paversti judumą mokymosi tikslais realia galimybe visiems“¹¹. 2017 m. 11,6 proc. aukštųjų mokyklų absolventų „buvo judūs“, t. y. tam tikrą arba visą laiką studijavo užsienyje. Maždaug 8 proc. jų buvo išvykę į užsienį trumpam laikotarpiui, o 3,6 proc. baigė mokslus kitoje šalyje. Pagal programą „Erasmus+“ suteikta parama maždaug pusei trumpalaikių studijų laikotarpių, kuriuos ES absolventai praleido užsienyje. Apskritai daug judžių absolventų yra Liuksemburge, Kipre, Nyderlanduose ir Suomijoje (mažėjančia tvarka). Kalbant apie vidaus judumą, nustačius, kiek studentų atvyksta į šalį tam tikram studijų laikotarpiui, galima įvertinti švietimo sistemos patrauklumą. Pagal šį rodiklį – atvykusių absolventų skaičių išreiškiant tiek procentine dalimi, tiek absoliučiais skaičiais – pirmąja Jungtinė Karalystė.

Yra keletas svarbiausių gebėjimų (arba žinių, įgūdžių ir požiūrio derinys), galinčių padėti suteikti asmeniui daugiau galimybių gyvenime, taip pat palengvinti perėjimą į darbo rinką ir suteikti karjeros perspektyvų. Pavyzdžiui, dalyvaujant verslumo ugdymo programose vidutiniškai 35 proc. padidėja tikimybė imtis verslo ateityje. Šio 35 proc. padidėjimo 7 procentinius punktus lemia tai, kad dalyviai patys geriau suvokia savo verslumo įgūdžius. Vis dėlto iš turimų duomenų matyti, kad dalyvauti verslumo ugdymo programose ES nėra būtina ir tik keliose šalyse toks dalyvavimas privalomas.

Be to, švietimo sistemose kylantys sunkumai trukdo visapusiškai išnaudoti skaitmeninių technologijų potencialą gerinant švietimo patirtį. Norėdamos sėkmingai pereiti prie skaitmeninių technologijų, mokyklos turi remti mokymui reikalingą pedagogų skaitmeninę kompetenciją, sukurti novatoriškus pedagoginius metodus, suteikti skaitmeninę įrangą ir užtikrinti geresnį junglumą. Reikia stiprinti besimokančiųjų, pedagogų, mokyklų ir švietimo sistemų skaitmeninio vertinimo pajėgumus.

Kelių kalbų mokėjimas taip pat gali padėti padidinti asmenų įsidarbinimo galimybes. Apskritai Europoje 2005–2015 m. padaugėjo tiek pradinio, tiek vidurinio ugdymo įstaigų mokinių, kuriems buvo privalomas kalbų mokymasis. Pirmuoju atveju 2014 m. bent vienos užsienio kalbos mokėsi 83,7 proc. pradinių mokyklų mokinių, palyginti su 67,3 proc. beveik prieš dešimtmetį. 2015 m. vidurinėje mokykloje dviejų kalbų mokėsi 59 proc. mokinių, palyginti su 46,7 proc. 2005 m.

2013 m. pasiekęs žemiausią lygį (75,4 proc.), neseniai mokslus baigusių abiturientų ir absolventų užimtumo lygis ES nuolat didėja. 2018 m. šis lygis siekė 81,6 proc. ir šiuo metu beveik prilygsta iki krizės buvusiam 2008 m. lygiui (82 proc.). Tačiau kai kurios šalys vis dar kenčia nuo krizės padarinių neseniai mokslus baigusių abiturientų ir absolventų užimtumui, ypač Graikijoje ir Italijoje, kur neseniai mokslus baigusių abiturientų ir absolventų užimtumo lygis siekia apie 55 proc. Palyginti su vidurinį išsilavinimą įgijusiais ir profesinę kvalifikaciją turinčiais asmenimis, bendrojo lavinimo mokyklas baigusiais asmenimis sunkiau pereiti į darbo rinką (66,3 proc. palyginti su 79,5 proc.). 2018 m. tretinį išsilavinimą turinčių asmenų užimtumo lygis siekė 85,5 proc.

¹¹ 2017 m. lapkričio mėn. ES vadovai susitiko Geteborge, kad aptartų Europos socialinį aspektą, įskaitant švietimą ir kultūrą. Vykstančiose diskusijose dėl Europos ateities Komisija pateikė savo viziją ir konkrečius žingsnius, siekiant iki 2025 m. sukurti Europos švietimo erdvę. Vienas pagrindinių Europos švietimo erdvės tikslų yra „paversti judumą realia galimybe visiems“, remiantis teigiama programos „Erasmus+“ ir Europos solidarumo korpuso patirtimi, ir skatinti dalyvavimą šiose programose, taip pat sukurti ES studento pažymėjimą, kad būtų galima nauju būdu patogiai saugoti informaciją apie asmens akademinius rezultatus. Kitos judumo skatinimo, atsižvelgiant į Europos švietimo erdvę, priemonės apima naujų procesų inicijavimą, siekiant užtikrinti abipusį diplomų ir pažymėjimų pripažinimą; kalbų mokymosi gerinimą; Europos universitetų tinklo sukūrimą ir paramą pedagogams ir jų judumui.

Viešosios investicijos į švietimą

2017 m. ES valstybės narės į savo švietimo sistemas investavo vidutiniškai 4,6 proc. bendrojo vidaus produkto (BVP). Pastaruosius kelerius metus ši dalis nedaug, tačiau nuolat mažėjo – nuo 4,9 proc. 2014 m. ES šalys vidutiniškai apie trečdalį savo viešųjų išlaidų švietimui skiria priešmokykliniam ir pradiniam ugdymui, 41 proc. – viduriniam ugdymui ir 15 proc. – tretiniam išsilavinimui. Kalbant apie įvairius švietimo sektorius, faktinės išlaidos viduriniam ir aukštesniajam ugdymui sumažėjo (-1,3 proc. 2016–2017 m.), o priešmokykliniam ir pradiniam ugdymui (+1,4 proc.), taip pat tretiniam išsilavinimui (+1,7 proc.) – padidėjo.

Iki šiol švietimo išlaidų tendencijos beveik nepriklausė nuo demografinių pokyčių, iš dalies išskiriant išlaidas tretiniam išsilavinimui. Atsižvelgiant į numatomą mokyklinio amžiaus gyventojų skaičiaus sumažėjimą daugelyje ES šalių, net dėl nuolatinių išlaidų švietimui gali padidėti išlaidos vienam besimokančiam asmeniui.

Svarbiausi šalių aspektai

Airija

Airijoje įdiegta tvirta sistema, kuria užtikrinamas aukštos kvalifikacijos pedagogų skaičius, ir parengti tolesni planai, siekiant patenkinti naujus poreikius, įskaitant pedagogų trūkumą. Mokyklos nebaigusių asmenų skaičius ir toliau mažėja, o dalyvavimas ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose turi būti grindžiamas naujomis nacionalinėmis sistemomis. Nors viešosios išlaidos švietimui padidėjo, investicijos į aukštąjį mokslą neatitiko didėjančio besimokančių asmenų skaičiaus. Airija įgyvendina iniciatyvas, kuriomis siekiama tobulinti suaugusiųjų kvalifikaciją ir didinti jų dalyvavimą mokymo ir rengimo programose, tačiau žemos kvalifikacijos suaugusiųjų skaičius tebėra didelis.

Austrija

Kad išvengtų pedagogų trūkumo, Austrija turi užtikrinti, kad pakankamai besimokančių asmenų dalyvautų pirminio mokytojų rengimo programose, ir pagerinti tęstinį profesinį tobulėjimą. Investicijomis į aukštąjį mokslą siekiama pagerinti studijų aplinką. Skaitmeninės kompetencijos tobulinimas yra švietimo ir mokymo sistemos prioritetas. Nutraukus pastaruoju metu vykdomas reformas gali būti susilpnintos pastangos integruoti besimokančius asmenis iš migrantų šeimų ir gerinti nepalankioje socialinėje padėtyje esančių besimokančių asmenų švietimo rezultatus.

Belgija

Nuo 2019 m. rugsėjo mėn. Flandrijos bendruomenė (BE fl) vykdyt reformas visais švietimo, įskaitant dualinį mokymą, lygmenimis. Nuo 2020 m. rugsėjo mėn. prancūzakalbė bendruomenė (BE fr) taip pat įgyvendins mokyklų reformas, pradedant valdymo pakeitimais, vėliau – nauja išplėsta bendraja mokymo programa ir pirminio mokytojų rengimo reforma. Išlaidos švietimui Belgijoje yra vienos didžiausių ES, tačiau švietimo rezultatai yra palyginti žemi ir iš to matyti, kad reikia didinti efektyvumą ir veiksmingumą. Norint sumažinti nelygybę ir pagerinti rezultatus, reikia teikti didesnę paramą pedagogams, kad jie galėtų valdyti įvairovę klasėje. Yra daug tretinį išsilavinimą turinčių asmenų, tačiau vis dar pastebimi regionų ir grupių skirtumai.

Bulgarija

Švietimo ir mokymo sistema toliau modernizuojama, tačiau vis dar kyla problemų, susijusių su kokybe, tinkamumu darbo rinkai ir įtrauktimi. Atsižvelgiant į demografines tendencijas ir didėjančią įgūdžių trūkumą akivaizdu, kad Bulgarija turi geriau investuoti į savo esamos ir būsimos darbo jėgos įgūdžius. Suaugusiųjų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo poreikis didelis, o dalyvavimo suaugusiųjų švietimo programose lygis – mažas. Pedagogo profesija yra prastai vertinama, o pedagogų darbo jėga sensta. Siekiant padidinti profesijos patrauklumą, didinami darbo užmokesčiai. Imtasi priemonių, kuriomis siekiama didinti profesinio rengimo ir mokymo (PRM) svarbą darbo rinkai.

Čekija

Čekija ir toliau stengiasi užtikrinti, kad profesinis rengimas ir mokymas labiau atitiktų darbo rinkos poreikius. Valdžios institucijos tinkamai naudoja ES lėšas remdamos reformas. Daroma pažanga įtraukaus švietimo srityje, tačiau romams skirtos priemonės ir toliau ribotos. Pedagogo profesijos patrauklumas išlieka menkas.

Danija

Universitetinio išsilavinimo pokyčiai daro jį lankstesnį ir palankesnį darbo rinkai, tačiau vis dar pastebimas gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (angl. STEM) studijų kryptį absolventų poreikis. Padidintas pameistrystės programų skaičius ir imtasi suaugusiųjų švietimo

skatinimo priemonių. Sumažėjusios išlaidos švietimui daro įtaką mokykloms ir universitetams. Jaunuolių iš migrantų šeimų švietimo rezultatai vietos mastu labai skiriasi.

Estija

Estija kuria 2021–2035 m. švietimo strategiją, siekdama įgyvendinti laipsniškus sistemos pokyčius, kad būtų reaguojama į pokyčius darbo rinkoje ir visuomenėje. Dėl demografinių tendencijų ir riboto švietimo ir mokymo sistemos reagavimo į darbo rinkos poreikius ir toliau susiduriama su sunkumais derinant įgūdžių pasiūlą ir darbo jėgos paklausą. Pedagogų senėjimas ir menkas pedagogo profesijos patrauklumas yra ilgalaikis uždavinys siekiant užtikrinti tinkamą švietimo sistemos veikimą. Dalyvavimas suaugusiųjų švietimo programose pasiekė rekordiškai aukštą lygį, tačiau kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo poreikis išlieka didelis.

Graikija

Pedagogo profesija Graikijoje yra labai patraukli, tačiau trūksta galimybių ir paskatų didinti profesionalumą. Išlaidos švietimui yra mažesnės nei daugelyje ES šalių ir daugiausia skiriamos darbo užmokesčiui. Dar labiau sumažėjo mokyklos nebaigusių asmenų skaičius, ypač kaimo vietovėse. Įsidarbinti baigus mokymo įstaigą vis dar sunku, net ir aukštą kvalifikaciją turintiems asmenims. Įgyvendinamos priemonės, skirtos kovoti su tretinį išsilavinimą įgijusių asmenų protų nutekėjimu, tačiau Graikijos universitetų tarptautinimas yra nepakankamai išvystytas.

Ispanija

Pedagogo profesija yra patraukli, tačiau darbo sąlygos regionuose, taip pat valstybinėse ir privačiose švietimo sistemose skiriasi. Švietimui tenka didelė privačiųjų išlaidų dalis, o viešosios išlaidos, palyginti su BVP, nekinta. Politinį netikrumą atspindinčių numatytų reformų įgyvendinimas buvo sulėtintas. Vyksta profesinio rengimo ir mokymo modernizavimas. Besimokančių suaugusiųjų skaičius pamažu didėja.

Italija

Italijos investicijos į švietimą, ypač į aukštąjį mokslą, yra gerokai mažesnės už ES vidurkį. Savo darbu patenkintų pedagogų dalis yra viena didžiausių ES, tačiau tik nedidelė dalis mano, kad jų profesija yra vertinama. Į profesinio rengimo ir mokymo programas įtraukus privalomąjį mokymą darbo vietoje, būtų sudarytos palankesnės sąlygos teikti pameistriams geresnės struktūros mokymą ir palengvinti perėjimą nuo švietimo sistemos prie darbo rinkos. Tretinį išsilavinimą turinčių asmenų yra nedaug, o pereiti nuo švietimo sistemos prie darbo rinkos vis dar sunku net ir aukštos kvalifikacijos asmenims.

Jungtinė Karalystė

Stengiamasi spręsti didelio pedagogų, nusprendusių nebedirbti šioje srityje, skaičiaus klausimą. Anglijoje daugėja mokyklų akademijų, tačiau daugelis jų patiria finansinį spaudimą. „Brexit'o“ pasekmės Jungtinės Karalystės aukštojo mokslo sistemai nėra aiškios, tačiau reikės imtis politikos priemonių, siekiant išspręsti galimo prarasto ES mokslinių tyrimų finansavimo ir mažesnio atvykstančių besimokančių asmenų skaičiaus klausimą. Įgyvendindama vidurinio PRM reformas, Anglija suteiks galimybę įgyti naujos rūšies kvalifikaciją.

Kroatija

Šiuo metu vykdomas bandomasis mokymo programų reformos įgyvendinimas ir vykdomi plataus užmojo parengiamieji darbai visapusiškam įgyvendinimui. Vykdomos profesinio rengimo ir mokymo reformos. Pedagogų ir vietų trūkumas lemia mažą dalyvavimo ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose lygį. Numačius pratęsti labai trumpą vidutinį mokymo laiką, būtų galima pagerinti prastus švietimo rezultatus.

Kipras

Pedagogo profesija yra labai patraukli. Jos atnaujinimo reformos yra perspektyvios, tačiau jas reikia tęsti ir plėsti. Reformos įgyvendinamos siekiant skatinti kokybiškas viešąsias ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programas. Tačiau neužtikrinamas pakankamas aprūpinimas pirmaisiais metais. Tretinį išsilavinimą įgijusių asmenų skaičius dar padidėjo, tačiau nepakankamas įgūdžių panaudojimas tebekelia problemų, turint omenyje Kipro darbo rinkos ypatumus. Imtasi profesinio rengimo ir mokymo bei suaugusiųjų švietimo tobulinimo priemonių, tačiau abiejų sektorių patrauklumas ir dalyvavimo jų veikloje lygis išlieka menki.

Latvija

Latvija jau įvykdė ir viršijo savo švietimo srities tikslus pagal strategiją „Europa 2020“. Latvija turėtų toliau gerinti mokymosi rezultatus naudodama naują gebėjimais grindžiamą mokymo programą, taikydama tvirtesnę individualų požiūrį į rizikos grupėms priklausančius besimokančius asmenis ir remdama specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių besimokančių asmenų įtrauktį. Vis daugiau asmenų priimama į profesinio rengimo ir mokymo (PRM) programas ir gerėja PRM absolventų užimtumo lygis, nors abu šie rodikliai vis dar mažesni už ES vidurkį. Aukštojo mokslo srityje sveikintinos palaipsniui didėjančios investicijos ir laipsniški kokybės užtikrinimo sistemos pakeitimai, tačiau sektorius ir toliau suskaidytas, o tarptautinis konkurencingumas – mažas.

Lenkija

Mokyklos nebaigusių asmenų skaičius ir toliau mažėja, o vaikų iki 3 metų dalyvavimo ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose lygis tebėra žemas. Pradėta aukštojo mokslo reforma, dėl kurios iš esmės pasikeitė aukštojo mokslo institucijų veikimas. Diegiant 2017 m. mokyklų sistemos pokyčius kyla organizacinių, finansinių ir su mokymo programomis susijusių problemų. Kiti uždaviniai susiję su pedagogų darbo užmokesčiu, naujais trūkumais, pirminiu ir tęstiniu mokymu. Dalyvaujančiųjų suaugusiųjų švietimo programose skaičius išlieka nedidelis.

Lietuva

Atsižvelgiant į dabartinius mokinių ir pedagogų skaičiaus pokyčius, būtina išsami pedagogų pasiūlos ir paklausos valdymo strategija. Pagrindinių gebėjimų ir atitinkamų įgūdžių gerinimas išlieka vienas iš prioritetų visais lygmenimis. Tolesnis stebėsenos ir vertinimo sistemų vystymas gali padėti gerinti švietimo ir mokymo kokybę. Jau įdiegtos priemonės, skirtos bendram švietimo sistemos efektyvumui didinti, tačiau būtinos papildomos pastangos, siekiant užtikrinti tų priemonių įgyvendinimą. Trūksta politikos priemonių menko dalyvavimo suaugusiųjų švietimo programose problemai spręsti.

Liuksemburgas

2018 m. dėl lankstesnių konkurso reikalavimų ankstyvojo ir pradinio ugdymo pedagogų atrankos procedūroje dalyvavo daugiau kandidatų. Mokinių mokymosi rezultatams didelę įtaką daro jų gebėjimas prisitaikyti prie trikalbės sistemos. Pradinio ugdymo pabaigoje vykdomo orientavimo reforma galėjo užkirsti kelią tendencijai, kai daugelis mokinių buvo nukreipiami į žemiausią vidurinio ugdymo pakopą. Neseniai mokslus visų rūšių švietimo įstaigose baigusiu abiturientų ir absolventų užimtumo lygis yra gerokai didesnis už ES vidurkį.

Malta

Įgyvendinamos priemonės, kuriomis siekiama gerinti mokymo kokybę ir didinti pedagogo profesijos patrauklumą. Svarbiausi uždaviniai – gerinti investicijų į švietimą kokybę ir vystyti stebėseną bei vertinimą. Didesnis dalyvavimas ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose bei naujoji vidurinio ugdymo sistema gali padėti sumažinti mokyklos nebaigusių asmenų skaičių. Nors daugiau asmenų siekia tretinio išsilavinimo, jo aktualumo darbo rinkai klausimas vis dar neišspręstas.

Nyderlandai

Mokyklos nebaigusių asmenų skaičius yra mažesnis už strategijoje „Europa 2020“ nustatytą nacionalinį tikslą, tačiau jis šiek tiek padidėjo. Nyderlanduose vis labiau trūksta tiek pradinio, tiek vidurinio ugdymo pedagogų. 2019–2022 m. kokybės susitarimais siekiama pagerinti profesinio rengimo ir mokymo kokybę. Galimybę Nyderlanduose įgyti tretinį išsilavinimą renkasi vis daugiau besimokančių asmenų iš užsienio.

Portugalija

Pedagogai yra patenkinti savo darbu, tačiau senėjančios pedagogų populiacijos, didelio nenuolatinių darbuotojų skaičiaus, pirminio rengimo ir tęstinio profesinio tobulėjimo trūkumų klausimai dar neišspręsti. Nepakanka investicijų į infrastruktūros atnaujinimą, ypač kalbant apie ankstyvąjį ugdymą ir priežiūrą didmiesčiuose. Mažėja švietimo rezultatų skirtumai regionuose, taip pat kursą kartojančių ir mokyklos nebaigusių asmenų skaičius. Padaugėjo tretinį išsilavinimą įgijusių asmenų, tačiau IRT specialistų paklausa įmonėse viršija pasiūlą. Didelę dalį sudaro žemą kvalifikaciją turintys suaugusieji, o dalyvaujančiųjų suaugusiųjų švietimo programose skaičius išlieka nedidelis.

Prancūzija

Toliau gerinami švietimo rezultatai ir mažinama nelygybė, teikiant paramą švietimo srities darbuotojams ir taikant finansavimo priemones. Pagal naują švietimo įstatymą pratęsiama privalomojo švietimo ir mokymo trukmė (3–18 metų). Valdžios institucijoms kyla sunkumų derinant greitą reformų tempą ir būtinybę konsultuotis su suinteresuotaisiais subjektais, kad būtų užtikrinta tinkama atsakomybė ir geriausias poveikis. Sparčiai įgyvendinama profesinio rengimo ir mokymo reforma.

Rumunija

Pateikti konkretūs sumanymai dėl pagrindinės švietimo ir mokymo sistemos reformos. Norint įgyvendinti reformą, reikia imtis aiškių veiksmų. Viešosios išlaidos švietimui, palyginti su ES, yra nedidelės, o sektoriaus investicijų poreikiai – dideli. Tikėtina, kad bet kuriai svarbiai reformai reikės papildomo finansavimo, siejamo su tvirtesniais teisingumo ir efektyvumo mechanizmais. Didesnė parama pedagogams, ypač pertvarkant pirminį mokytojų rengimą ir stiprinant tęstinį profesinį tobulėjimą, gali padėti pagerinti kokybę ir padidinti teisingumą. Stengtasi išplėsti dualinę švietimo sistemą. Nepaisant didelio poreikio tobulinti ir keisti kvalifikaciją, dalyvaujančiųjų suaugusiųjų švietimo programose skaičius išlieka nedidelis.

Slovakija

Slovakija tobulina ankstyvojo ugdymo ir priežiūros sistemą, o tai ypač svarbu vaikams iš nepasiturinčių šeimų. Slovakija taiko labiau strateginį požiūrį į mokymąsi visą gyvenimą, kvalifikacijos tobulinimą ir perkvalifikavimą. Nuo 2010 m. ir toliau didėja mokyklos nebaigusių asmenų skaičius; Rytų Slovakijoje jis siekia beveik 14 proc. Nepakanka investicijų į švietimą ir mokymą ir tai matyti iš vis dar mažo, nors ir neseniai padidinto, pedagogų darbo užmokesčio.

Slovėnija

Dalyvavimo ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose rodiklis beveik atitinka ES lyginamąjį standartą. Slovėnijos vidurinių mokyklų mokinių, dalyvaujančių profesinio rengimo ir mokymo programose, dalis yra viena didžiausių ES, o tokių absolventų užimtumo lygis yra didelis. Yra pakankamai daug naujų dirbti pradėjančių pedagogų, tačiau dauguma pedagogų greitai išeis į pensiją, todėl tam tikrų sričių specialistų jau trūksta. Tretinį išsilavinimą įgijusių asmenų skaičius yra didelis, tačiau vyrų ir moterų, taip pat šalyje ir užsienyje gimusių gyventojų skaičius smarkiai skiriasi.

Suomija

Nors pedagogo profesija yra prestižinė ir patraukli, darželiuose ir specialiojo ugdymo įstaigose trūksta pedagogų. Šiek tiek padidėjo nelygė švietimo srityje ir sumažėjo išlaidos švietimui. Naujomis politikos priemonėmis siekiama pagerinti aukštojo mokslo kokybę, veiksmingumą ir tarptautinimą. Informacinių ir ryšių technologijų (IRT) studijų krypties absolventų poreikis yra didelis ir sunkiai patenkinamas. Vykdoma profesinio rengimo ir mokymo reforma, numatoma įgyvendinti suaugusiųjų švietimo skatinimo reformas.

Švedija

Aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų skaičius ir mokslus baigusių abiturientų ir absolventų užimtumo lygis yra dideli. Gyventojų skaitmeniniai įgūdžiai yra vieni geriausių ES. Labai trūksta pedagogų, o daugeliui pedagogų trūksta oficialios kvalifikacijos. Atskirtis mokyklose ir nelygė kelia rimtą ir vis didesnį susirūpinimą.

Vengrija

Naujausiomis priemonėmis padidintas ankstyvojo ugdymo ir priežiūros įstaigų darbuotojų kvalifikacijos lygis. Sustiprintos priemonės, skirtos sumažinti mokinių mokymosi rezultatų skirtumus. Sugriežtintos priėmimo į aukštąsias mokyklas sąlygos. Nauja vidutinės trukmės strategija siekiama modernizuoti profesinį rengimą ir mokymą bei suaugusiųjų švietimą.

Vokietija

Vokietija pranešė apie dideles ateinančio dešimtmečio investicijas į skaitmeninimą, aukštąjį mokslą ir mokslinius tyrimus, taip pat į mokyklinį ugdymą. Vokietija ruošiasi iš esmės pakeisti savo darbo jėgos įgūdžius, įgyvendindama skaitmenines iniciatyvas ir pertvarkydama suaugusiųjų švietimo sistemą. Pedagogai senėja, todėl Vokietija susiduria su uždaviniu pakeisti daugybę pedagogų. Kalbant apie išsilavinimą, jaunuoliai iš nepalankioje socialinėje ir ekonominėje padėtyje esančių ir (arba) migrantų šeimų ir toliau atsilieka.

KAIP RASTI INFORMACIJOS APIE ES

Internetas

Informacijos apie Europos Sąjungą visomis oficialiosiomis ES kalbomis galima rasti svetainėje *Europa*
(https://europa.eu/european-union/index_lt)

ES leidiniai

Nemokamų ir mokamų ES leidinių galite atsisiųsti arba užsisakyti <https://publications.europa.eu/lt/publications>.
Jeigu jums reikia daugiau nemokamų leidinių egzempliorių, kreipkitės į *Europe Direct* arba į vietos informacijos centrą (žr. https://europa.eu/european-union/contact_lt)

